NIVELURI ŞI TIPURI DE EXPRESIVITATE ALE ORALITĂȚII

VIORICA MOLEA
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

Oralitatea presupune un spectru larg de manifestări ale vorbirii: de la formele „substandardului" (Bochmann) până la cele apropiate de limba literară standard. Toate procesele din interiorul oralității sunt în strânsă corelare cu ființa limbii, inclusiv expresivitatea. Imanența acesteia în dimensiunea oralității reprezintă un factor de primă importanță.

Întrucât se vorbește despre o expresivitate implicită a oralității, ne-am propus să relevăm câteva aspecte în acest sens. Nivelurile şi tipurile de expresivitate ale oralității constituie, de fapt, fondul pregnanței noastre verbale, al spiritului național.

Problema expresivității în general este complexă, cu aspecte neelucidate, care presupune, din start, o abordare pluridimensională, subliniind, în același timp, că aceasta este o valoare intrinsecă a limbii şi vorbirii. Fenomenul expresivității cuprinde întreg fondul comunicativ uman, manifestat fie oral, fie scris: de la aspectul fonologic până la structuri complexe, macro-textuale. Este, așadar, o funcție definitorie a limbajului uman. Dacă vorbim de un limbaj neutru, neafectiv, să zicem, de limbajul standard, deşi mulți cercetători îi acordă gradul zero de expresivitate, acesta, totuşi, conține o minimă valoare expresivă prin corectitudinea gramaticală, prin logica enunțurilor, prin coerența textului. Vorbim, în cazul dat, de expresivitate, şi nu de emotivitate, două concepte pe care unii autori le suprapun nejustificat. Lingvistul rus V. I. Șahovski (1987: 40–47; 49–51) relevă, în urma studierii acestui fenomen:

> „În lingvistica modernă deseori se identifică conceptul de «emotivitate» cu cel de «expresivitate», fiind utilizate ca sinonime şi studiate în corelare ca părți ale unui întreg. Problema corelării noțiunilor de emotivitate şi expresivitate poate fi prezentată în următoarele accepții: 1) emotivitatea este studiată ca o parte componentă a expresivității; 2) expresivitatea – ca o parte componentă a emotivității. Putem spune în mod cert că emotivitatea faptelor de limbă nu depinde de alegere sau de contrapunere. În ceea ce priveşte expresivitatea, însă, cum susține St. Ullmann, «punctul de sprijin al întregii teorii a expresivității este noțiunea de alegere». [...] Aceeaşi concepție o împărtăşeşte şi E. Coşeriu" (trad. n.).

Şi M. N. Kojina (1987: 16) observă că:

> „Termenul «expresivitate» este deseori identificat cu cel de «afectivitate», fapt care nu corespunde realității. Bazele extralingvistice ale afectivității şi ale expresivității în

BDD-V1147 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

structura limbii şi a vorbirii nu coincid: dacă afectivitatea este unitatea dintre elementele conştiinţei şi ale psihicului (intelectual, volitiv, emotiv), atunci, în ce priveşte expresivitatea, o serie de factori extralingvistici determină scopurile şi sarcinile comunicării într-o sferă sau alta. Din această perspectivă trebuie să definim expresivitatea vorbirii". (trad. n.)

Aşadar, se profilează o altfel de înţelegere a expresivităţii, şi anume, că aceasta este mai mult decât pur şi simplu afectivitate: este *alegere* şi *context* (extraverbal sau situaţional). Prin urmare, expresivitatea *este ordinea, cu frumuseţea sa rigidă, este spiritul inefabil al unei funcţionări perfecte în toate construcţiile noastre de limbaj, deliciul mintal al ingeniozităţii verbale exprimate prin metaforă, prin exerciţiul ludic al formelor şi al sensurilor*. Când spunem că textul, enunţul, îmbinarea, cuvântul sunt expresive, ne referim la percepţia noastră intelectuală, în primul rând, şi nu doar la cea emoţională, sentimentală. Drept exemplu poate servi textul ştiinţific, marcat de o expresivitate *sobră, non-afectivă*, prin înlănţuirea logică a enunţurilor, prin corectitudine lingvistică la toate nivelurile, prin utilizarea unui lexic adecvat, prin coerenţa textului în întregime, dar şi prin relevanţa mesajului. Percepţia presupune o conjugare a tuturor valenţelor psihicului nostru care s-au acumulat pe parcursul vieţii. În această configuraţie, evident, îşi găseşte loc şi *afectivitatea,* ca un atribut provocator de valori şi nuanţe, care poate dezvălui expresia naturii umane la nivel fiziologic. Există, prin urmare, o expresivitate *afectivă* şi una *non-afectivă*; facem această distincţie căci „afectiv" presupune mai mult instinctul primar care declanşează sentimentul sau emoţia (lingviştii îi spun, pe bună dreptate, spontană) impulsionate de contextul verbal şi situaţional imediat.

Vom adăuga, totodată, faptul că se ia în considerare nu doar producerea mesajului expresiv intenţional de către emiţător, ci şi efectele resimţite de receptor. Ion Coteanu remarca, în acest sens:

„Odată cu luarea în considerare a destinatarului, aria preocupărilor noastre se extinde şi la efectele mesajului, problemă veche în fond, căci, ca raport între intenţiile emiţătorului şi efectele lor asupra receptorului, ea apare încă de la Ch. Bally. Intenţiile coincid sau nu total ori parţial cu efectele. V a l o a r e a expresivităţii este dată de acest fapt, ceea ce ne permite să susţinem că expresivitatea se defineşte *şi ca diferenţa dintre emisie şi recepţie*, dintre intenţiile autorului de mesaje şi efectele lor asupra destinatarului.". (Coteanu 1973: 76)

În acelaşi timp, sunt delimitate diferite tipuri de expresivitate, semnalate de mai mulţi autori, dintre care judicioasă ni se pare a reputatului I. Coteanu. Lingvistul constată că există două tipuri de expresivitate: *latentă* şi *dedusă*: „…expresivitatea este *latentă* în cuvânt şi *dedusă*, când rezultă din context, inclusiv din contextele situaţionale" (Coteanu 1973: 76).

Odată cu aceasta, relevăm şi niveluri de expresivitate în funcţie de percepţia diverselor tipuri de vorbitori. Dacă un text poetic, de exemplu, este expresiv pentru un receptor sensibil, cu un grad avansat de instruire, atunci pentru un vorbitor lipsit de aceste calităţi intelectuale acelaşi text poetic va fi nul din punctul de vedere al expresivităţii.

Oralitatea este marcată, în primul rând, de o expresivitate *latentă*, conţinută în elementele ei verbale, întrucât nota expresivă se conţine deja în corpul cuvântului sau al unei structuri unitare şi, apoi, de o expresivitate *dedusă* din context, prin care se obţin sensuri metaforice inedite, revelatoare de atitudini şi stări.

„Prin expresivitatea stilistică orală", subliniază D. Irimia, „în actualizarea limbajului popular, întemeiată pe comunicarea lingvistică originar orală, dimensiunea semantică şi

BDD-V1147 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

dimensiunea stilistică ale textului se întrepătrund într-un raport de maximă solidaritate, așa încât un procedeu stilistic funcționează concomitent ca mijloc de dezvoltare a unui sens și ca mijloc de exprimare a unei atitudini" (Irimia 1999: 84).

Diversele straturi stilistice ale oralității vor fi receptate diferit în funcție de competența culturală (nivelul de civilizare) a individului. Prin urmare, elementele oralității pot avea diferite grade de expresivitate (*redus, mediu, înalt*), precum și tipuri de expresivitate după modul de receptare a vorbitorilor (*majoră, mediocră* și *umilă)* sau după caracterul discursului, al conversației: solemn, oficial sau relaxat (*sobră, neaoșă*). Cristina Florescu, într-un studiu despre limbajul familiar românesc, delimitează, de asemenea, câteva grade ale expresivității referindu-se strict la limbajul familiar: „…în cazul *familiarului*, spune ea, există, în mod esențial, coloratură afectivă *slabă, medie* și *maximă*" (Florescu 2006).

Totuși, cercetătoarea nu face distincție între familiar, popular, vulgar, trivial, considerându-le pe ultimele ca făcând parte din limbajul familiar și încercând să departajeze gradele de expresivitate conform stratificării stilistice interne ale acestuia:

> „Nu vom avea în vedere, prin urmare, faptele de expresivitate *maximă* [...]; maxima expresivitate înseamnă, pe de o parte, trivialul, injuria, cuprinse în limbaje bine delimitate pe care lingvistica și respectiv stilistica le studiază alături de familiar." (Florescu 2006)

Nu putem fi de acord cu aceste afirmații, deoarece, pentru noi, elementele de limbaj triviale, injurioase nu pot avea „o maximă" expresivitate. Acestea sunt emotive (și chiar într-un grad maxim), dar au o expresivitate *umilă* în virtutea caracterului marginal, subliminal chiar, al acestui tip de vocabular. Tot C. Florescu aduce argumente notabile privind expresivitatea maximă, contrazicându-se, în același timp. „Pe de altă parte, relevă aceasta, expresivitatea maximă include adresările benefic afective care, cu cât sunt mai expresive, cu atât sunt mai creatoare, tinzând spre poetic" (Florescu 2006).

Gradele de expresivitate a limbajului oral se referă la toate nivelurile limbii: fonetic, lexical, gramatical.

Expresivitatea la nivel lexical, bunăoară, presupune o stratificare a elementelor de vocabular conformă cu mărcile lor stilistice. „Cuvintele sunt percepute ca fiind *nobile* sau *vulgare*, în funcție de vorbitorii care le utilizează, de asociațiile fonice și semnificative pe care le trezesc, în funcție de situațiile în care sunt folosite", remarcă savantul de renume mondial Eugen Coșeriu (2009: 196). Referindu-ne la relația emițător-receptor, precum și la tipul acestora după nivelul de instruire, există expresivitate *majoră* latentă, care poate fi relevată în elementele așa-zis poetice (populare, familiare, regionale), cum ar fi: *făptură*, *gureș, domol, molatic, galeș* etc.; neologice, pătrunse, mai întâi, în limbajul oral, bunăoară, *story*, *fresh*, *glamour* etc.; în structuri unitare metaforice, precum frazeologismele din stilul înalt, biblice: *a se încorona cu lauri*, *piatra de încercare*, *Turnul Babel*, *mare-i grădina ta, Doamne,* sau *sfânta sfintelor*, *deșertăciunea deșertăciunilor, al nouălea cer, a trăi ca în sânul lui Dumnezeu, înger păzitor* etc.; în expresii populare subtile precum *alb ca neaua*, *frumos ca un soare, înalt ca bradul, negru ca pana corbului, roșu ca macul, albastru ca cerul, sânge albastru* etc. La nivel morfo-lexical, valoarea expresivă a elementelor orale este sesizată în formele diminutivale apreciative (*puișor, copilaș, obrăjori* etc.), în interjecțiile care exprimă satisfacția, uimirea, încântarea (*ah!, super!, da-a-a!, uau!* etc.). Sintaxa oralității este prin excelență expresivă, redând variatele modulații de construcție a enunțului în manieră relaxată, ignorând, de multe ori, rigorile normei literare.

BDD-V1147 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

Expresivitatea *mediocră* latentă se manifestă, după cum spuneam, în elementele de limbaj populare, argotice, familiare, regionale, de jargon, urbane, „la modă". „Expresivitatea mediocră îi are ca protagonişti pe majoritatea indivizilor cu o pregătire intelectuală medie şi o sensibilitate redusă. De regulă, nivelul de pregătire intelectuală influenţează direct asupra sensibilităţii" (Molea 2010: 29). Acest tip de expresivitate este relevat preponderent în lexic sau în structurile unitare (frazeologisme, locuţiuni). De exemplu, *mahăr, vrăjeli, pohtă, şnapan, macho, loser, băşcălie, codoşlâcuri*; expresii: *deştept ca oaia, a fi buricul pământului, şi-a tras look nou!, a fi pe flow* („îţi merge bine, îţi ies toate planurile") etc.

Elementele vulgare, periferice, barbarismele ţin mai mult de expresivitatea *umilă* latentă. „Expresivitatea *umilă* este specifică grupului de indivizi care n-au avut şi nici n-au tins să aibă acces la cultură, deci, cu un nivel intelectual infim şi o sensibilitate adecvată acestui nivel. Acest tip de expresivitate ţine de un limbaj specific, impregnat de argouri, elemente vulgare (...), ce poate stârni o sensibilitate mai mult carnală decât spirituală." (Molea 2010: 29)

De regulă, este vorba despre un limbaj indecent, injurios, agresiv. „Vocabularul licenţios este specific unor grupări sociale mai puţin cultivate", susţine cercetătoarea V. Bușmachiu (2012). „Lexicul injurios", punctează lingvista, „conţine cuvinte care denumesc funcţii fiziologice, părţi ale corpului omenesc etc., fiind reprezentat de acte de limbaj specifice ca imprecaţia, insulta. Limbajul injurios are un potenţial violent, care variază în funcţie de situaţie" (Bușmachiu 2012: 165). De exemplu*, bou, porc, măgar* (cu referire la persoane), *împuţit, răpănos, jegos, a freca menta, a se screme să facă ceva* etc.

Prin specificul său intrinsec, putem spune, prin urmare, că există două categorii mari ale oralităţii: *standard* (în clasificarea lui D. Irimia, *derivată*) şi oralitatea *substandard* (*originară*, în viziunea lui D. Irimia; termen preluat de la cercetătorul Klaus Bochmann (2004: p. 151). I. Iordan încerca, de asemenea, o delimitare în cadrul oralităţii, pe la mijlocul anilor '60 ai secolului trecut, relevând două tipuri: *academică* şi *familiară*, cea din urmă având, la rândul ei, aspectele „cult", „mai puţin cult" şi „incult":

> „Limba vorbită are şi ea, la rândul ei, mai multe aspecte, după conţinutul celor spuse de subiectele vorbitoare, adică după cunoştinţele lor de tot felul, apoi (la numeroşi oameni) după împrejurările exterioare în care se găsesc, după starea psihică (aceasta la toţi vorbitorii) etc. Avem, astfel, o limbă vorbită am zice *academică* (folosită de profesori la lecţiile lor, de conferenţiarii publici la conferinţele lor etc.), care corespunde limbii scrise ştiinţifice şi nu diferă de aceasta aproape prin nimic [...]. Avem apoi o limbă vorbită *familiară* (mă refer iarăşi la oamenii culţi), întrebuinţată în relaţiile curente dintre membrii familiei, dintre prieteni şi cunoscuţi intimi etc., o limbă mai simplă, mai naturală, plină adesea de culoare şi de cuvinte expresive etc." (Iordan 1956: 22)

În categoria oralităţii *standard* pot fi încadrate: româna *conversaţională neutră*, oralitatea *ca discurs* (academic, politic, socio-cultural). Expresivitatea limbajului oral, astfel, poate fi *sobră* în varianta *standard*, marcată de respectarea normelor literare, prin urmare, de corectitudine, logică în alcătuirea enunţurilor, coerenţă (aici se includ discursul elaborat, un răspuns oral al unui elev/ student, o comunicare ştiinţifică, o conferinţă, o prelegere, precum şi o conversaţie întreţinută cu un funcţionar într-o instituţie publică). Acest tip de expresivitate este mai puţin afectiv, dar relevant prin formă şi fond. Se evidenţiază prin prestaţia intelectuală, şi nu prin cea emoţională. Prin urmare, acesta poate avea un grad minim de expresivitate afectivă sau expresivitate extraverbală (prin maniere elegante, politeţe rafinată etc.). Are atât caracter colocvial, cât şi de discurs. Aici putem delimita expresivitatea *non-afectivă*

BDD-V1147 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

și *afectivă*, *majoră* și *mediocră*; foarte rar – expresivitatea *umilă*. Putem vorbi, în acest caz, de funcțiile *conativă, referențială, fatică, expresivă*.

Expresivitatea *neaoșă*, specifică limbajului oral, varianta *substandard*, presupune mai multe aspecte în funcție de registrul stilistic al acestuia (al limbajului oral – n.n.). În categoria oralității *substandard* pot fi încadrate: *oralitatea populară, familiară, argotică, regională, vulgară; elementele urbane „la modă”, jargonul*, *barbarismele*. Aceasta presupune toate tipurile de manifestări ale limbajului oral în familie, în cercul restrâns de prieteni, între colegi, într-o comunitate rurală, într-un colectiv de muncitori, pe stradă sau în alte împrejurări (de exemplu, o discuție între doi prieteni apropiați, între doi consăteni, între doi necunoscuți care se ceartă și uită de anumite convenții sociale etc.) Acest tip de oralitate este preponderent colocvial. Este marcat de o expresivitate *afectivă* (cu elemente *non-afective*) *mediocră* și *umilă*, dar și de o expresivitate *majoră.* Aici se manifestă, în special, funcțiile *fatică* și *expresivă*.

Substandardul se manifestă mai mult în lexic decât în morfologie și sintaxă, de aceea, aici, putem vorbi, în special, de o expresivitate *latentă* (în accepția lui I. Coteanu), adică implicită, conținută în înseși elementele substandardului. Expresivitatea *dedusă* (în aceeași accepție), ce reiese din context, a elementelor orale colocviale, familiare, populare se conturează în textele literare și publicistice, în care acestea sunt utilizate în mod deliberat, cu anumite funcții pragmatice și valori stilistice. Acest tip de expresivitate este atitudinal, ține de afectivitate, fiind marcat de percepția, de sensibilitatea și intimitatea eului vorbitorului. Au o expresivitate umilă secvențele verbale atinse de vulgaritate, de obscenitate, de violență sau de agresivitate, de familiaritate nepermisă, injurioasă precum: *retardați, pleavă, oligofreni, scursuri, dobitoci, golani, gunoaie, derbedei, boi, porci, viermi* (cu referire la persoane) etc.

Totodată, fiecare nucleu stilistic al oralității substandard poate avea diverse grade de expresivitate. Gradul cel mai *înalt* de expresivitate îl conține limbajul popular, familiar, care este relevat atât în lexic, cât și în gramatică, fonetică, frazeologie, cu pregnante mărci stilistice ca diminutival, apreciativ, augmentativ, ironic, peiorativ, depreciativ (*taman, moftangiu, sporovăială, hăbăuc, amărât, şmecheraş, minciunele, femeiuşcă, prichindel, zorzoane, căsoi, fătoi, băieți, a o lua pe arătură, când şi-o vedea ceafa, după bunul plac, papă-lapte, burtă-verde, cu obrazul gros, a lăsa cu ochii în soare, cu inima cât un purice, a avea harțag* etc.). Aceste elemente verbale au un conținut expresiv latent, în însăși substanța lor, manifestat prin conjugarea perfectă, armonioasă dintre fond și formă, exprimând ingenuitatea spiritului național. Nu este de mirare, prin urmare, că aceste mostre de limbaj sunt întâlnite frecvent în textul artistic sau publicistic, preferate pentru pregnanța firească și forța sugestivă autentică. Iată un exemplu:

(1) *Totuşi, când un* ***cogeamite*** *şef de stat* ***îndrugă verzi şi uscate*** *fără să pună vreun preț pe cuvintele sale, miroase a caz clinic. Mai cu seamă că nu-i greu deloc* ***să-l prinzi cu minciuna*** *când* ***vorbeşte de pe pereți***. (P. Bogatu, „Ce ar fi dacă Rusia ar dispărea de tot?”, jurnal.md, 24.09.13, http://www.jurnal.md/ro/news/ce-ar-fi-daca-rusia-ar-disparea-de-tot-1157010/).

Cuvintele și expresiile frazeologice populare utilizate în textul publicistic de la (1) acordă pregnanță, sugestivitate, o încărcătură emotivă de revoltă și frustrare, în același timp cu semnificații mult mai adânci decât apar la prima vedere.

Un grad *mediu* de expresivitate îl conțin elementele regionale, argotice, neologice (la modă), familiare, colocviale, cu mărcile stilistice depreciativ, peiorativ, ironic (*gașcă, mahăr,*

BDD-V1147 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

neică, ață, a ciordi, barosan, mișto, gagiu, naşpa, fresh, party, hipster, hippi, boss, speech etc.). În textele scrise (artistice sau publicistice) impactul expresiv este mai mare, având, pe lângă variatele valori şi funcții pragmatice, stilistice, şi rolul de a apropia textul de modul de exprimare familiar cititorului. De exemplu:

(2) *Gabriela Cristea, apariție* ***"uau"! Și-a tras look nou!*** (titlu, enational.ro, 13.09.13);
(3) *Liceenii vor haine si* ***gadgeturi****, nu conturi de economii* (titlu, enational.ro, 12.09.13)
(4) *Lipsesc numai imaginile* ***fresh*** *de la fața locului, cu George Becali dând glas unor memorabile impresii, dar golul s-ar putea umple, dacă televiziunile s-ar gândi să producă un* ***reality show****. Cu siguranță, ar bate la* ***rating*** *orice alt produs, România urmărind* ***cu sufletul la gură*** *partida de table a lui „****nea Gigi****" cu gardienii*. (Rodica Ciobanu, „O piedică în calea uitării", gandul.info, 16.07.13, http://www.gandul.info/ puterea-gandului/ o-piedica-in-calea-uitarii-11127102)

Grad *redus* de expresivitate au elementele familiare, vulgare, triviale, barbare, care, în utilizarea lor obișnuită, sunt mai mult degajarea unor tensiuni interioare decât nevoia de comunicare eficientă și calitativă, având, de asemenea, mărci stilistice precum ironic, vulgar, peiorativ, depreciativ (*jigodie, rapăn, lăhăieli, a duhni, a terfeli, burdihan, mutră, mardeală, krutoi, bîdlo, barzoi* – cuvinte argotice din limba rusă – n.n. –, *potlogar, clănțău, şmenari, cocălari, măscară, a fi de rahat, a pune cu botul pe labe* etc.). În textele literar-artistice sau publicistice, însă, aceste elemente pot avea valori stilistice pertinente:

(5) *A fost bine, FILIT, Festivalul Internațional de Literatură şi Traducere mi-a dat prilejul* ***să mai scot botul din lăturile bordelului politic****, pe care le adulmec cotidian, descriind apoi* ***odorile*** *pentru publicul interesat, şi* ***să mă aerisesc puțin la cap***. (C. T. Popescu „Eminescu să ne judece?", *gandul.info*, 27.10.13, http://www.gandul.info/puterea-gandului/eminescu-sa-ne-judece-11570735)

În pasajul respectiv, elementele vulgare, *botul, lăturile,* relevă o stare de spirit marcată de dezgust profund și detașare de probleme și situații sufocante ale unei politici degradante. În alte texte, astfel de specimene nu-și justifică prezența:

(6) *Eu aş vrea ca acest analist care îl* ***jăleşte*** *pe Ghimpu să se ducă pe trei zile la Freneticul de la Colonița ca* ***să nu fie scos din bou****, precum* ***nu-s scoase din vacă*** *colegele-i de fracțiune.* (Igor Năframă „Pațanul Cel de Sus şi analistul cel de jos", saptamina.md, 19.04.13);
(7) ***Măi Fulică*** *– scriem noi acum afectiv, – tu vii la noi* ***când îți arde curul****; de ce n-ai venit atunci când Curtea a dat foc la țară?* (V. Mihail, „Ostaticii clasei suprapuse. Cinică și criminală", saptamina.md, 31.05.13)

Aici, cuvintele sau expresiile triviale sunt utilizate cam forțat, din punctul nostru de vedere, cu pretinse valori stilistice. Ele trezesc mai curând senzații de stingherealã, deranjând bunul simț.

Din cele expuse până aici, se observă lesne că nu se poate face totuși o demarcație strictă între aceste straturi stilistice ale oralității, întrucât unele aspecte (d. ex., mărcile *familiar, depreciativ, peiorativ, ironic*) se regăsesc în toate tipurile prezentate, iar gradele de expresivitate nu pot fi delimitate tranșant în virtutea labilității acestei însușiri în funcție de

BDD-V1147 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

contextul lingvistic şi situaţional. Uneori un element al limbajului vulgar, injurios, poate avea o pondere expresivă mult mai mare decât alte semne considerate astfel în mod implicit. De exemplu, în enunţul următor:

(8) *El slujeşte la stăpân – ieri la unul, azi la altul. Şi deoarece acesta îi cere, el* ***se dă cu zgaibele în sus*** *pe blog şi* ***îi arată dosu'*** *celui indicat de patron.* (C. Tănase, „Cine îi arată pisica bloggerului agramat?", timpul.md, 28.06.12)

Expresiile familiar-vulgare, folosite de autor, au o forţă de sugestie remarcabilă, satirizând, zeflemisind şi inculpând o tendinţă reprobabilă în sfera jurnalismului de blog, servilismul plătit.

În concluzie, relevăm următoarele:

1. Oralitatea este marcată de expresivitate prin însuşi statutul său de limbaj afectiv, ingenuu, spontan.
2. Expresivitatea nu presupune doar afectivitate, ci şi ordinea, cu frumuseţea sa rigidă, spiritul inefabil al unei funcţionări perfecte în toate construcţiile noastre de limbaj.
3. Există diverse tipuri ale expresivităţii limbajului în general. Pentru a dezvălui potenţialul expresiv al celui oral, noi am preluat clasificarea lui I. Coteanu, şi anume: *latentă* şi *dedusă*. Expresivitatea oralităţii, în acest sens, este, în cea mai mare parte, latentă. În acelaşi timp, elementele oralităţii pot avea diferite grade de expresivitate (*redus, mediu, înalt*), precum şi tipuri de expresivitate după modul de receptare a vorbitorilor (*majoră, mediocră* şi *umilă*) sau după caracterul discursului, al conversaţiei: solemn, oficial sau relaxat (*sobră, neaoşă*).
4. Întrucât spunem că elementele verbale ale oralităţii au, în general, o expresivitate latentă, distingem, prin urmare, expresivitatea *majoră latentă, mediocră latentă* şi *umilă latentă*.
5. Delimităm, astfel, două mari categorii ale oralităţii, fiecare având un specific al expresivităţii: oralitatea *standard*, marcată de o expresivitate *sobră*, şi *substandard*, determinată de o expresivitate *neaoşă*.
6. Pregnanţa oralităţii substandard se manifestă în diverse grade pentru fiecare nucleu stilistic al acesteia.
7. Totodată, elementele oralităţii de toate tipurile, fiind inserate în context, pot obţine valori stilistice, funcţii pragmatice notabile, în acest caz, fiind vorba de expresivitatea *dedusă*.

Nu putem spune, desigur, că am epuizat subiectul privind tipurile şi gradele de expresivitate ale limbajului oral, întrucât mai sunt atâtea aspecte, nuanţe care trebuie elucidate. Totuşi, am relevat unele evidenţe care ţin de anumite trepte perceptibile în gradarea valorii expresiv-afective a oralităţii. Acestea reprezintă doar nişte repere pentru cercetări ulterioare.

BIBLIOGRAFIE

Bochmann Klaus, 2004, *Limba română: istorie, variante, conflicte, o privire din afară*, Chişinău, Cartdidact.

Buşmachiu, Victoria, 2012, „Stratificarea funcţional-stilistică a lexicului limbii române", *Philologia*, mai – august, LIII, 2012, Chişinău.

Coşeriu, Eugen, 2000, *Lecţii de lingvistică generală,* Chişinău, Editura Arc.

BDD-V1147 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)

Coşeriu, Eugen, 2009, *Omul şi limbajul său. Antologie, argument, note, bibliografie şi indici de Dorel Fînaru*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.
Coteanu, Ion, 1973, *Stilistica funcţională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R.
Iordan, Iorgu, 1956, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Ministerului Învăţământului.
Irimia, Dumitru, 1999, *Introducere în stilistică*, Iaşi, Editura Polirom.
Florescu, Cristina, 2006, „Consideraţii cu privire la limbajul familiar românesc”, Bucureşti, Editura Academiei Române, http://calliope22.files.wordpress.com/2011/03/limbajul-familial-romanesc.pdf, accesat la 17.07.12.
Kojina, Marina N., 1987, „О языковой и речевой експрессии и ее экстралингвистическом обосновании” [„Despre expresia verbală şi lingvală şi despre fundamentarea ei extralingvistică. Aspecte ale stilisticii expresivităţii”]. În cartea *Проблемы экспрессивной стилистики*, Rostov pe Don, Editura Universităţii din Rostov, p. 8–17.
Molea, Viorica, 2010, *Valori expresive ale frazeologismelor în opera dramatică*, Chişinău, Editura Prut Internaţional.
Şahovski, Vladimir I., 1987, „Ономасиологический и семасиологический аспекты экспрессивности” [„Aspecte onomasiologice şi semasiologice ale expresivităţii. Aspecte ale stilisticii expresivităţii”]. În cartea: *Проблемы экспрессивной стилистики*, Rostov pe Don, Editura Universităţii din Rostov, p. 40–47.

THE EXPRESSIVENESS OF ORALITY

(*Abstract*)

The article reveals some aspects which deal with the oral speech expressiveness. The author points out some elements connected with the oral speech expressiveness, including some hierarchies. In spite of different taxonomies related to this phenomenon, the author mentions more types of oral speech expressiveness and its multiple verbal nuclei. Different linguistic layers of oral speech have various levels of expressiveness (low, medium, high). So, multiple forms of oral speech can be decoded differently, depending on the cultural competence of the person, as well as on the way the person intercepts it (major, poor, low expressiveness). Thus, the levels and types of oral speech expressiveness constitute the basis of verbal communication and reflect the national mentalities.

BDD-V1147 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:56:00 UTC)